

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ

Навчальний посібник

**Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
Житомир
2010**

УДК 159.9.072.4
ББК 88.453
П49

Рекомендовано **Міністерством освіти і науки України**
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1.4/17-Г-3165 від 28.09.2010 року)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Моляко В.О.

дійсний член АПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії психології творчості Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України

Чепелєва Н.В.

член-кореспондент АПН України, доктор психологічних наук, професор, заступник директора Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України

Пов'якель Н.І.

доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри практичної психології та психотерапії Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Автори: Музика О.Л., Горбунова В.В., Загурська І.С., Климчук В.О., Музика О.О., Никончук Н.О., Портницька Н.Ф., Савиченко О.М., Тичина І.М, Мазяр О.В., Майстренко Т.М., Фальковська Л.М., Гречуха І.А., Кириченко В.В., Тарнавська Ю.С., Шаюк А.В.

П49 **Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики.**
Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир, 2010. – 568 с.

ISBN 978-966-485-070-1

У навчальному посібнику представлено новий підхід до підготовки психологів, що оснований на моделюванні типових ситуацій майбутньої професійної діяльності. Професійно-орієнтовані завдання (ПОЗ) виконуються на лабораторних заняттях, підсумкових модульних роботах та іспитах (в тому числі й державних). Студенти мають змогу користуватися всіма можливими джерелами та мережею Інтернет. В основі ПОЗ лежать базові методики з курсів, які, відповідно до освітніх стандартів, виносяться на державні іспити. обов'язковим елементом ПОЗ є рефлексія професійних здібностей і складання плану саморозвитку.

Рекомендується студентам психологічних спеціальностей та практичним психологам.

УДК 159.9.072.4

ББК 88.453

ISBN 978-966-485-070-1

© Музика О.Л., Горбунова В.В., Загурська І.С., Климчук В.О., Музика О.О., Никончук Н.О., Портницька Н.Ф., Савиченко О.М., Тичина І.М, Мазяр О.В., Майстренко Т.М., Фальковська Л.М., Гречуха І.А., Кириченко В.В., Тарнавська Ю.С., Шаюк А.В., 2010

АЛГОРИТМ РОБОТИ НАД ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИМИ ЗАВДАННЯМИ З ПСИХОЛОГІЇ. Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир, 2010. С. 295-318

1.3. АЛГОРИТМ РОБОТИ НАД ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИМИ ЗАВДАННЯМИ З ПСИХОЛОГІЇ (О.Л. Музика, В.В. Горбунова, І.С. Загурська, Т.М. Майстренко)

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ			
Порядок дій	Критерії оцінювання та спосіб презентації ^{1*}		
1.1. Категоріально-термінологічне довшзначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів)	Діалогічне формулювання проблеми з дотриманням принципу поваги до людини, яка звернулася за психологічною допомогою. Використання базових категорій, понять та термінів, необхідних для подальшої роботи з проблемою. Доступність переформульованої проблеми для сприймання людини, що звернулася за допомогою. Опис роботи з проблемою у формі діалогу.		
1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою, та визначення напрямків практичної роботи психолога	Виокремлення тих моментів у проблемі, які належать та не належать до компетенції психолога. Аргументованість вибору напрямку практичної роботи психолога (психодіагностична, консультативна, корекційно-розвивальна, просвітницько-профілактична та інші види робіт). Конкретність очікувань від роботи психолога. Опис меж компетенції психолога		
	Напрямок практичної роботи	Обґрунтування	
	Перелік очікуваних результатів від роботи психолога.		
II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП			
2.1. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик	Повнота переліку навчальних дисциплін, модулів та тем, завдань практик, де виконувалися аналогічні або близькі за змістом завдання.		
	Дисципліна	Модуль	Тема
			Зміст питань
	Назва практики		Зміст завдань
2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми	Наявність всіх видів джерел (довідкова література, монографії, вузькоспеціалізовані статті). Використання електронних каталогів, Internet-ресурсів. Правильність бібліографічного опису. Зазначення основних тез, ідей з конкретних книг чи статей, що дозволяють глибше зрозуміти проблему. Обґрунтованість припущень щодо причин проблеми.		
	Бібліографічний опис джерела		Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми
	Опис припущень щодо причин виникнення проблеми. Пам'ятайте, що посилання виключно на підручники та конспекти лекцій свідчить про низький фаховий рівень психолога.		
2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)	Аргументоване обґрунтування потреби у консультації фахівця. Визначення фахівців, до яких можна звернутися за консультацією. Повнота переліку та правильність питань для консультації.		
	Фахівець	Обґрунтування необхідності консультації	Перелік питань
	Пам'ятайте, що з учителями, шкільними психологами, працівниками установ та іншими поінформованими особами ви можете просто радитися або уточнювати окремі аспекти проблеми. Консультуватися можна лише з тими, чий професійні знання априорі глибші за ваші.		
2.4. Складання розгорнутого плану виконання завдання, підбір методів та аналіз ресурсів	Повнота плану, наявність всіх необхідних етапів. Відповідність методів задачам, що стоять перед психологом на кожному з етапів. Перелік необхідних матеріалів.		
	Етап роботи	Методи та процедури	Необхідні ресурси
2.5. Передбачення проблемних моментів (нерозуміння клієнтом причин проблеми, орієнтація клієнта на швидкий результат, перекладання на психолога відповідальності за вирішення проблеми, провокативна поведінка клієнта (провокація агресії,	Відповідність виділених проблемних моментів специфіці завдання. Глибина аналізу можливих причин проблемних ситуацій. Продуманість варіантів уникнення проблемних моментів.		
	Проблемні моменти	Причини виникнення	Шляхи уникнення

^{1*} Усі матеріали представляйте у презентації, створеній у Power Point

подвійних стосунків, порушення закону тощо), інші проблемні моменти)				Пам'ятайте, що відсутність літератури (те, що ви її не знайшли) чи брак часу (те, що ви не змогли його спланувати) не є проблемними моментами, які стосуються ПОЗ. Професійне життя завжди багатше за навчання, а тому фраза на зразок «ми такого не вчили» також є проблемним моментом, який ПОЗ не стосується.
2.6. Підготовка матеріалів, необхідних для виконання завдання (структура первинного інтерв'ю, бланки методик, стимульний матеріал, корекційна програма, програма тренінгу, робочі альбоми для ведучого та учасників тренінгу, інші матеріали)				Повнота та якість матеріалів, їх відповідність задачам, що стоять перед психологом. Представлення матеріалів.
III. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ				
3.1. Збір емпіричних даних (діагностичне дослідження, експеримент, біографічне дослідження, психосемантичне дослідження, первинне діагностичне інтерв'ю, інші способи дослідження проблеми)				Правильність збору емпіричних даних з використанням обов'язкової методики. Обґрунтованість вибору додаткової методики (якщо такий вибір був). Якість структурування та презентації зібраних матеріалів. Обґрунтування вибору додаткової методики (якщо такий був). Текстове, табличне, графічне представлення отриманих даних.
3.2. Аналіз та інтерпретація отриманих даних				Правильність вибору методів якісного (класифікація, опис окремих випадків, схематизація, типологізація тощо) та кількісного аналізу (описові статистики, кореляційний аналіз, методи статистичного висновку, методи багатовимірної статистики). Відповідність емпіричних даних та зроблених висновків. Глибина та повнота аналізу та інтерпретації отриманих даних. Аналіз та інтерпретація отриманих даних.
3.3. Надання психологічної допомоги ^{2*} (консультативна бесіда, психотерапевтична робота, тренінгове заняття, розвиваюче заняття, навчальний експеримент, інші ситуації практичної роботи)				Правильність застосування психологічних технік та методик з дотриманням конкретних вимог, обґрунтованих та описаних їх авторами. Обґрунтованість вибору додаткових технік та методик (якщо такий вибір був). Дотримання принципів професійної етики. Обґрунтування вибору додаткової техніки або процедури (якщо такий був). Опис процесу надання допомоги.
IV. ЗВІТНО-ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП				
4.1. Представлення результатів людині, яка звернулася із запитом (висновок за результатами дослідження, підсумкова консультативна бесіда, звіт за результатами тренінгової роботи, виступ на батьківських зборах, перед виробничим колективом, інші варіанти представлення результатів)				Правильність та обґрунтованість висновків. Якість оформлення звіту, повідомлення, діагностичного висновку тощо. Узгодження очікувань (пункт 1.2.) і отриманих результатів. Діалогічне представлення результатів роботи замовнику чи клієнту з використанням табличних, графічних, відео матеріалів тощо.

^{2*}пункт може бути пропущений з огляду на особливості завдання

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ, ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОРОЗВИТКУ												
Навчально-професійні вміння	Складові навчально-професійних умінь (субуміння, дії та операції)	Самооцінка навчально-професійних умінь	Як референтні особи оцінили б мої вміння			Оцінка групи	Професійно важливі якості (властивості особистості)	Самооцінка професійно-важливих якостей	Як референтні особи оцінили б мої професійно-важливі якості			Оцінка групи
			викладач	одногрупник	інша особа				викладач	одногрупник	інша особа	
Проводити категоріально-термінологічне до визначення проблеми	володіння категоріально-термінологічним апаратом						теоретично-професійне мислення					
	мовленнєві та інтерпретаційні вміння						чутливість					
	вміння вести діалог						комунікабельність					
	спонукати клієнта до рефлексії						толерантність					
	доступно пояснювати психологічні терміни						антиципація					
	підтримувати зворотній зв'язок						неупередженість					
	виокремлювати конкретну психологічну проблему з клієнтського запиту											
Формувати реалістичні очікування	аналізувати очікування клієнта на предмет реалістичності						професійна інтуїція					
	вміння пояснити клієнту межі власної професійної компетенції						комунікабельність					
	визначати здатність клієнта об'єктивно оцінювати свій стан						діалогічність					
	визначати міру участі клієнта у роботі над проблемою						переконливість					
	окреслювати межі очікувань та відповідальності клієнта і психолога						принциповість					
Визначати напрямки майбутньої практичної роботи	визначати власні можливості і вміння для вирішення проблеми						професійна компетентність					
	співвідносити клієнтський запит з напрямками практичної роботи						адекватна професійна самооцінка					
	аналізувати ресурсні можливості клієнта						прагматизм					
Аналізувати власний досвід подібної роботи	актуалізувати власний професійно важливий досвід						системність мислення					
	визначати дотичні до проблеми теми та модулі з вивчених дисциплін						професійна рефлексія					
	виокремлювати раніше сформовані вміння, необхідні для виконання завдання						уважність до власного досвіду					
Підбирати та аналізувати літературу	працювати з електронними та паперовими каталогами						педантичність					
	користуватися пошуковими Інтернет-системами						грамотність					
	стисло виокремлювати головні ідеї з опрацьованих джерел						аналітичність мислення					
	аналізувати проблему з точки зору теоретичних та прикладних аспектів						системність мислення					
	оцінювати джерела з точки зору їх наукової та прикладної цінності						ерудованість					
	правильно оформлювати бібліографію та посилання											
Формулювати припущення про причини виникнення проблеми	зіставляти опрацьований матеріал з проблемою клієнта						когнітивна складність					
	зіставляти ймовірні причини проблеми з конкретною ситуацією						професійна уява					
	вибирати найімовірніші причини виникнення проблеми						раціональність					
							логічність мислення					
Планувати та проводити консультації з фахівцями	визначати коло питань, вирішення яких потребує вузькоспеціалізованих знань						готовність вчитися					
	визначати коло фахівців, які можуть надати потрібну консультацію						адекватна професійна самооцінка					
	встановлювати та підтримувати професійні контакти з фахівцями						готовність до співпраці					

розробляти з клієнтом програму подальших дій, в тому числі й з саморозвитку																			
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Підсумкова рефлексія позитивних моментів (подумайте та напишіть, що саме вдалося зробити, чого досягти, від чого отримати професійне задоволення)

Програма саморозвитку (позначте (обведіть кружечком) ті дії, операції, які б ви хотіли удосконалити, та особистісні якості, які б ви хотіли розвинути; виберіть та максимально конкретизуйте три з них і побудуйте програму саморозвитку з термінами та критеріями самоконтролю).

Складові навчально-професійних умінь та професійно важливі якості, які потрібно було б розвинути	В чому полягали труднощі	План заходів для саморозвитку	Терміни	Критерії самоконтролю